

Mere Aeg

Vanemate autoriteet.

Minike amet maailmas, milleks ei saa olla täiesti kohane, kui jellele ei anduta kõige südamega ega olda valmis jellele pühendama kõige aega ja tähelepanu ning töötama ilma tajuta, on see: perekonda kasvatada.

Kõige hulksam lühjus on armastus. Me abiellume tunnete lõõmas, me kasvatame lapsed juureks aastaid kestvas enesjalgaamis.

Perekonda kasvatada, see nõuab täiuslikku meest ja naist. Seit kuigil ei saa nii suurt kahju jümitada kui perekonnas.

Sul on õigus nõuda, et midagi jaoks tehtud. Sa oled peremees, ja oled perenaine kodus. Et teised oleks jellega ühesõndus, et see, mida ja tahad näha tehtud olevat, peab saama tehtud, ei võid ja mitte nõuda.

Autoriteet (mõjumõim) on tarvilik. Sul peab see olema. Tarvis on lapsed kasvatada enesewalitsemisega. Speta last iseennast tähele panema. Armesta wähem wäljse sõnakutelisusega. Wõida laps ja ta on heatahtlik sinu tahtmist täitua.

Õeskirjad rikuvad usalduse, põhimõtted äratawad usalduse.

Sa ütled, ja ei jalli wastupanu. Siis ära tehta jeda mõistmatult ja meelewäldjelt.

Selgita otaki, ära riidle italgil!

See, mis ja oled, räägib wäljentini, kui see, mis ja ütled.

Sa wõid küll hirmu jümitada, aga ja ei jaa wuta jellega midagi, inimene ei muutu seeläbi paremaks ja õiglasemaks.

Walduse wõidad ainult andes wabaduse.

Kui ja lapse ehitumised wõtad enesele haawumiseks, siis ta püüab neid warjata. Aga ta peaks õppima neid ära wõitua.

Mis ja lubad, jeda luba jüdamlikult heameelega. Ära auna italgil oma nõusolekut rahulolematusega.

Räägi iga asja ainult ükskord. Perekond wõib taada wäga kergesti ära tüüdatud. Kui ja teed endale harjumuseks, üht asja ainult ükskord jüustada, siis kuulatakse jüud tähelepanelikkusega.

Ära murise. Alalõpmata rääkida tähendab jama palju kui üleüldje mitte rääkida.

Ole õiglane. Kiitus ja laetus on sinu tugewamad abinõud. Ära tee neid omast tujust olenevaks.

Kedagi naeruwäärjeks teha on perekonnale mürk. Kui ja tahad hoida omaste armastust enda wastu, siis naera nendega ühes, mitte nende üle.

Woor woorus nõuab palju osawamat ja õrnamat kohkentiist kui noor paha.

Mõnedele lastele teeb kahju, kui neid liig palju usaldatakse, paljudele lastele aga umbusaldus.

Tee kindlaks, kas ei olda sinu wastu sõnakutmatu, kuna sinust pole arusaadud.

On palju tarwilikun, teha lapsele selgeks, et ta on teinud halba, kui ei teda jelle halbuse eest karistada.

Ole lapsele lähedal. Ära jää emale.

Jäa wõi ema jurnapatt on kannatamatus.

Lapsele tegewust muretseda on parem kui kinnime kord teelda: „Säta järele!“ J. Cronc.

Sa oled mu ema!

Kui laps hakkab oskama oma mõtteid avaldada, siis on esimeste seas: Sa oled mu ema!

Ena mõju lapsele on imesteldaw. Tal ei tarwitse kätä pikka teed üle mõistuse, waid ta saab tungida lapse jüdamesse ja seal sõnuta ära rääkida oma joowid, ja laps saab aru. Emal ei tarwitse olla juuri waimuandeid, aga tal peawad olema õiljad joowid. Mis emal oma lapse hinges äratub, see omantab kaju ja saab teoks.

Siljem aga jääb küll emal laste juuruse warju. See on kurb tõsiasi et emad, jeesmise eluawalduse kujundajad, ei saa oma teenete eest tänu ja neid muetatakse nii harwa maailmakangelaste hulgas. Maailma näeb enamasti edukaid poegi, nende emal on oluud aga astueks redelis, mida mööda nad wõijid tõusta. Ena nimi ja piit esineb harwa awalikuses, liig harwa. Aga ometi on tehta kaju tagaplaanil, mis tegi poja tagajäreje ja maailma rikastumise wõimalikuks.

Maailma wäärifamatad mehed on ka emal meele tulekand. Awaldame jüin mõned wäljendused.

„Õõil, mis ma olen kuigil oma elus korda jaatnud, tänu wõlgnen ma oma emale,“ ütles juur ewangelist Moody.

„Ma oleks oluud ateist, kui üks mälestus poleks mind jellest tagasi hoidnud — mälestus jellest ajast, mil mu emal wõltis minu käed oma kättesse, et mind lasta põlmitada ja palwetada: „Meie Jäa, kes ja oled taewas!“ (J. Raudolph.)

„Mu emal on mind kaswatanud jelleks, mis ma olen. Ta oli mulle nii ustaw ja usaldataw ja ma tundsin, et mul on keegi, kelle jaoks ma pidin elama, ja keegi, keda ma ei wõimud lasta pettuda.“ (Th. Edison.)

„Õõ tunneksid ometi lapsed, et neil on üks paik, kus on neile nõu ja troosti, nende muredele õige kaastunne, nende lootusteks õige juhatus, nende rõõmudele õige kaajaclamine, nimelt emal jüdamess.“

Meie Aeg

5. aastakäit.

Vidage aega talts!

Ar. 3.

Kultuuri aluseid hävitamas.

See on kultuurajalooline tõsiasi, et rahva väärtus ja moraalne tase oleneb sellest, milline seisukoht on naisel ja üldse abielul. „Tsivilisatsiooni tunnus on aukartus naise vastu,“ on öelnud keegi juurus. Nistiuss on naise päästnud paganlike rahvaste alatust, tõeit põlguseit ja alanduseit ning talle annud inimese õiguse ja iseiseisvuse. Nistiussul on suur kultuuriline teene, kuna ta on abielu teravistanud, selle uuesti esile kutsunud lihtsuse, puhtuse, muutmatus ja pühaduse algkujus ning mehe ja naise tõstnud ühiõiguskliks koda-niks.

Kuid praegune aeg näitab jällegi suurt tagasiminekut. Ollakse kristlane ainult nime järele. Abielu tähendus ja aukoht on tugewasti langenud.

Prof. Sabot Pariisis jai 40.000 abielupari kohta järgmised andmed: Ühe kolmandiku abielude juures walitses awalik wihawaen, ühe kolmandiku juures on lahkelid jäänud koduste kulisjide taha, 4000 abielu lahutati kabe aasta jooksul, 3600 juhtumis murdis abielutruuduse 2400 meest ja 1200 naist, ülejäänud abieludest wõis nimetada 127 peagu õnnelikuks ja 13 päris õnnelikuks.

Kraraäkimata katastroof on tabanud abielu. Sellest annab tunnistust abielulahutuste rohkus ja kaswamine. Mõnel maal saawad lahutatud peaaegu pooled abielud. Gestis on juba abielulahutusi umbes üks kümnendik abieluõlmimiste arwust. Doome jün wõrdluse järjekindlast kaswamisest Gestis:

Aasta	Abieulumiste arw	Lahutuste arw	1000 abieulumise kohta lahutusi
1932	8800	797	90,6
1931	8778	711	81,0
1930	8897	697	78,3
1929	8807	655	74,4
1928	8801	566	64,3
1927	8660	553	64,0

Me wõime waewalt kujutella, mis abielulahutus tähendab, kuidas see elu rikub ja lagastab. Lahutus pole loomulik elukäik, waid see on hädaohtlik takistus ja tagurpidimine. Abielulahutus iseeneses ei ole weel see kõige pahem, ta on teatawal määral kergendus kujunenud olukorras. Xsegi Uus Testament lubab abielulahutuse teatawal juhtumil. Matt. 19, 9.

Kõige pahem on see, et inimesed lajewad end mõjudest kaaja kiskuda, mis purustawad abielu õnne.

Lühinägelisel kaalutlusel inimestele ei meeldi enam jamine abielu moodus ja harrastatakse wõimatu. On antud uutele wormidele nimedki: wabaarmastus, ühisabielu, grupiabielu, sõprusabielu jne.

Õnimehe ees, kui ta arwab jääraaste uuen-dustega leida uut abieluwormi, milles eluseltõlised saawad rohkem olla õnnelikud ja rahul kui senises abielus. See asi pole sugugi nii, nagu arwatakse, et paljudes õnnetutes abieludes on jüüdi praegune abieluworm wõi korteriolud, majanduslikud küh-fused jne. Õnimesed ise ei hiinda lihtsaid eestingi-musi õnnelikuks abieluks.

Õnimehe pangu ennem ennast tähele ja siis teist. Kui teimepool jätab midagi soowida, siis oled ja ise jüüdi. Sul peab olema julgust ennast muuta. Ei ole tarwis õhida lahutuse teel abi waid ja pead end kätte wõtma ja end sundima ar-mastama, usaldama ja andestama. See on kõige parem lahendus. Lahkelisid ei tule jüwendada, waid headusega ära wõita. Aga kui wastuõhja ta-litatakse, siis on kõik püüded asjata. Ei ole juna-likust korraist paremat korda. Seega pole praegu kujunemas uus abielu, waid hädaoht abielule, inimkonna alusele.

Roduafutajad.

„Tarkusega ehitatakse koda üles ja mõistusega hoitakse see alles.“

Tema, kes andis Adamale abilisje, tegi oma esimehe imeteo ihel pulmapeol. Vidurumis, kus sõbrad ja jugulased üheskoos rõõmutsejfid, Jeesus alustas oma awaliku õpetusameti. Sel wiisil ta pühitjes abielu ja tunnustus jeda kui korda, mille ta ise seadnud. Ta määras, et mees ja naine peaks olema ühendatud pühas abielus, et afutada perekond, mille liikmed oleksid auga ehitud ja taewase perekonna liikmeiks tunnustatud.

Jeesus austas abielu wahekorä, kuna ta tegi selle enda ja luastute wahekorä sümbooliks. Ta ise on peigmees, kogudus on pruut. „Mõnda kui Kristuski on armastanud kogudust ja on iseennast selle eest ära annud, et ta jeda pidi pühitjema, ja on jeda puhtaks pesnud . . . et see pidi olema püha ja laitmatu . . . Mõnda peawad ka mehed oma naifi armastama.“

Perekond on kõige kindlam, õrnem ja püham ühendus maa peal. See on määratud õnnistuseks inimsoole. Ja see on ka õnnistuseks, kui jumalakartuses ja õiges wastutustundes abiellu astutakse.

Need, kes kawatjewad abielluda, peaksid hästi tähele panema, milline jaab olema nende kodu iseloom ja mõju, mille nad afutawad. Meist oleneb suurel määral nende laste käekäik jün maailmas ja nende õndsus tulewases maailmas. Nad määrawad suurel määral oma laste kehalise ja moraalise taseme.

Eluseltjilise walik peaks olema jelline, et kindlustada wanemale ja lastele ihuline, waimne ja waimulik heaolu. See peaks olema niifugune, mis asetab wanemad ja lapsed jellesse seisukohta, et olla õnnistuseks kaasanimestele ja austada oma loojat.

Noored mehed ja naifed peaksid, enne kui nad wõtawad endale abieluwastutuse, omama praktilise elutarkuse, mis neid valmistab ette nende kohustele ja foormatele. Warajased abielud tuleb ära laita. Nii tähtis ühendus nagu jeda on abielu, ei peaks jölmitama kiirustades ilma küllaldase ettevalmistuse ja mitte enne kui waimjed ja kehalijed jõud on hästi arenenud.

Kummalgi ei tarwitje olla maijet rikkust, aga neil peaks olema hea terwis. Enamail juhtumeil ei peaks olema suur wanadusewähe. Selle nõude fergelt wõtmisel wõib olla tagajärjeks tõsine kahju noorema terwijele; ja tihti rööwitakse lastel waimne ja kehaline jõud. Lapsed ei jaa wanadelt wanematelt jeda hoolitjult ja jeltjiniist, mis nende noor elu nõuab. Surm wõib-olla rööwib neilt isa wõt ema ajal, mil nad wajawad nende armastust ja juhatust kõige rohkem.

Minult Kristuses jaab luua kindla abieluühenduse. Inimesearmastus peaks jaama tugewa sideme jumala armastusest. Minult seal, kus Kristus

walitjeb, wõib olla jügam, õige, ennatjalgam poolehoid.

Armastus on kallis and, mille me jaame Jeesuselt. Puhas ja püha poolehoid ei ole mingi rindnuus, waid põhimõte. Need, kes õigest armastusest kihutatud, pole mõitmatud ega pimedad. Nuhatatud Pühast Waimust nad armastawad Jumalat üle kõige ja ligemest kui iseennast.

Noored inimesed, kes kawatjewad abielluda, peaksid tähele panema iga tunnet ja iga iseloomu arengut isikus, kellega nad tahawad siduda oma elu jaatust. Jga jaam abieluks peaks olema tähistatud õjustawusega, lihtsusega, otjekohesusega ja eesmärgiga Jumalale meeldida ja jeda austada. Abielu awaldab mõju pärastjsele ehule niihästi jünjes kui ka tulewases maailmas. Tõsine kristlane ei tee ihtki jäärast plaani, mida Jumal ei jaa heaks kiita.

Kui Jumal jünd on õnnistanud jumalakartlike wanematega, siis küsi neilt nõu. Ejuta neile oma lootused ja plaanid. Wõta õpetus wastu, mis nende elu neile on õpetanud ja ja hoiad ära palju jüdamewalu. Selkõige tee Kristus omaks nõuandjaks. Uuri tema sõna palwega.

Sellisel juhtimisel neiu lajeb end wõtta elujeltjiliseks jellel, kel on puhtad mehised iseloomujooned — mehel, kes on wirt, piiüidlik ja aus, kes kardab ja armastab Jumalat. Noormees peaks walima eluseltjilise, kes juudab kanda oja elufoormast, kelle mõju jeda õilistab ja kes teeb jeda oma armastuses õnnelikuks.

„Jehoowa käest on targa meelega naine“. „Ta teeb oma juu lahti tarkusega, ja helduse käjuõpetus on tema keele peal. Ta wahib kõil kohad omas majas ära ega jöö mitte laiskuse leiba. Tema pojad jaawad wõimust ja kiidawad jeda õndjaks, tema mees kiidab jeda ka“. „Kes hea naine leiab, jee leiab hea asja ja jaab Jehoowa käest jeda kätte, mis ta meele pärast on.“

Hilifemad elamused.

Muigi abiellutakse ettewaatlikult ja targalt, on ainult wähejed abielupaarid, kes kohe üks oleksid. Mõlemate õige waheford abielus on hilifemate aastate töö.

Kui elu oma rahutus- ja murefoormatega wastu astub wärsfelt abiellunud abielupaarile, siis kaob romantika, milline ettekujutus tihti ümbritseb abielu. Mees ja naine õpiwad tundma iiksteise iseloomu, kuna jee oli wõimatu nende waresmas wahekorras. See on wäga kriitiline aeg nende elamuses. Önn ja nende kogu tulewase elu kasulikkus oleneb jellest, et nad niitid murrawad läbi õige tee. Tihti nad awastawad iiksteises ennenagematud wead ja puudused; aga jüdamed, mida armastus ühendanud, märkawad ka ennenagematud hüwefid. Kõil peaksid piiüidma jelle poole, leida ennemini hüwefid kui pahefid. Tihti määrab meie

oma olek õhkkonna, mis meid ümbritseb. On paljud, kes armastuse avaldust peavad nõrkuseks ja tõmbuvad selles tagasi, mis aga teist eemale tõukab. See waim takistab kaastunnet. Kui osawõtlikud ja õilsad avaldused tagasi tõrjutakse, siis nad närtšivad ja kuivawad ning jüda jääb üffildasjeks ja külmaks. Me peakime hoiduma sellest effimusest. Armastus ei saa kaua püsida ilma avaldamata. Ürge laste selle jüdant, kes sinuga on seotud, puruneda jõbraliikuse ja osawõtu puudusest.

Sallige üksteist armastuses.

Kuigi mõiwad tulla raskused, nurjumised ja kartused, siiski ei peaks mees ega naine hellitama mõtteid, et nende ühinemine on õnneffimusest wõi peettumusest. Tehke otsus, et te olete üksteisele, mis on mõimalik. Ojutage üksteisele samuti tähelepanu kui algul. Üks julgustagu teist eluwõitlust läbi tegema. Laske walitseda wastastikune armastus ja sallimus. Siis kujuneb abielu nõnda, et armastus ei hakka kaduma, waid on alles armastuse hakatus. Öige jõpruse soojus, jüdameid jüduw armastus on taewase rõõmu eelmaif.

Üga perekond on piiratud püha ringiga, mis peaks jääma terveks. Ühelgi teisel inimesel ei ole õigust, asuda jellesse ringi. Ei mees ega naine peaks lubama kellelegi teisele jagada jeda usaldust, mis ükspäinis kuulub neile.

Ügaüks peaks ennemini armastust andma kui nõudma. Skandke hoolet jelle eest, mis teis on õilfat ja olge walmis head üksteises tunnustama. Teadmine sellest, et oled hinnatud, ergutab imeliseft ja annab hea rahuldustunde. Ojawõtt ja tähelepanu julgustawad püüet täiuslikkuse poole ja armastus kaswab, kui ta rühib õilfamate eesmärkide poole.

Ei mees ega naine pea oma isiksuses taha jääma. Ügaühel on oma isiklik läbikäimine Jumalaga. Ügaüks peaks eneselt küsima: „Mis on õige? Mis on wale? Kuidas ma wõin täita kõige paremini oma elu otstarbe?“ Üwaldage oma armastuse täius jellele, kes on annud oma elu teie eest. Tehke Kristus esimejeks, wiimaseks ja kõige paremaks kõigeft. Nii nagu teie armastatus tema wastu jüweneb ja kaswab, nii õillistub ja kaswab teie armastus üksteise wastu.

Mees ja naine peakjid awaldama üksteisele sama waimu, mida Kristus awaldas meile. „Kõige armastuses, nõnda kui la Kristus meid on armastanud.“ „Üga nõnda kui kogudus Kristuse meelewalla all on, nõnda on ka naised oma meeste meelewalla all kõigis asjades. Mehed armastage oma naisi, nõnda kui Kristuski on armastanud kogudust ja on iseennast jelle eest ära annud.“

Ei mees ega naine pea püüdma awaldada wägiwaldset ülewõimu. Ürge püüdkte teist jündida oma soowidele alistuma. Te ei saa jeda teha ja wastastikust armastust hoida. Olge jõbraliikud, kannatlikud, salliwad, ettewaatlikud ja wastutule-

likud. Jumala armu läbi saab teil olla tagajärg üksteist õnnelikuks tehes, mida te ka oma töötuses lubasite.

Ünn ennaftalgawas teenimises.

Üga mõtelge jellele, et õnn ei ole selles, et ainult ijeenesega arwestada ja jellega rahulduda, et üksteist üle kallata armastusega. Saarate üga mõimalust, et oma ümbruskonnale õnne walmistada. Mõtelge jellele, et õige rõõm on ainult ennaftalgawas teenimises.

Sallimine ja ennaftalgamine tähistawad nende jõnu ja tegusid, kes elawad Kristuses mit elu. Kui te püüate elada tema elu ja püüate jelle poole, et oma „mina“ ja enesearmastust ära wõita ja teistele kahjulik olla, siis te saate ühe wõidu teise järele. Sel teel saab teie mõju õnnistuseks maailmale.

Mehed ja naised mõiwad saawutada jumaliku ideaali, kui nad mõtawad Kristuse enda aitajaks. Mida inimese tarkus ei suuda teha, jeda saadab korda tema arm neile, kes end temale annawad armastawas usalduses. Tema tegu wõib jüda jüdamega, mil on taewaline päritolu. Siis ei seisa armastus ainult õrnade ja meelitawate sõnade wahetamises. Südamed saawad seotud armastuse küldse jüdemega, mis igawesti püsjib.

C. G. White.

Üma praegusajal.

Rektor B. Hoche.

Meie aeg on emaliku awaldumisele kahjulik. Kõige pealt rõhuvad majanduslikud hädad mitmeti nii raskelt, et kammatawad soowi laste järele. Kriti peaks siin juures mainima korteriolust, mis tänapäew jagedasti ei jätta lapsele ruumi ja üldise rõõmimad hea perekonnaelu esimesed eeldused. Saagedasti hurub ka elukutse emameele alla. Töö wõib siin ja seal kaswada jüdamete külg, awaldada palju õilfat inimlikkust ja teguwõimet, kuid kui elukutse astub esimejelle kohale, takistab ta naist tema loomulikus ülesandes, emakohustustes. Samuti ei wõi jätta kahe silma wahelle, et praegu on naisjugu juures üleskaalus nii, et teatrid oja hiitarlastest ei saa abielluda.

Nii tekib kurb olukord, et praegu on armust olemas wähen emasid, kui see on soowitaw ja oleks mõimalik. Peale jelle mõjutab meie aeg ennamõistet ja muudab jelle ümber. Oulift muudatust wõib panna tähele selles, et ta ei toeta enam sel määral kui warem oma autoriteedile ja ei wõi jellelele toetada. Waremalt walitses perekonnas wali kaswatus; lapsed õppisid sõna kuulma — tingimusefta, ja ületamatu oli nende seijukoht ja lugupidamine ema wastu. Selles olukorral olid kindlasti mõned warjuküljed — noore isiku tähelepanemata jätmine, wõõrus, lõhe wanemate ja

laste wahel — kuid jamuti ka kaju — kindlad wõrnid, kooselu lord, harwa tuli ette kokkupõrkeid. Praegu pole oluforda, mis nii iluselt toetus auhartuisele, sõnakuulniisele ja waljule kaswatuisele, kaugeleki enom olemas waremäl määräl. Nus aeg on tugevasti wapunstanud wanu jambaid. Meie päewade waim piüüab nõrgendada ja isegi ümber hikkata mõndagi, mis waremalt oli kaljukindel, mis tähendas huumustatuid suuruft, ning tormaw noorus tahab loomulikult juft eriti wabaneda takistawateft löidiluteft. Selleft jalgub, et ta ka nii tingimusteta, kui endine noorus, ei austa wanemate juuruft.

Praegused noored inimesed waatawad elule üldse hoopis teisiti kui lord meie ise jeda tegime. Nad kuulawad mõndagi noorsoo unteft õigusteft, praeguste eluwormide läbi saawad nad warem iseiseiswaks; majandusliste hädade tagajärjel kalgiwaks, kainemaks ja arwustawamaks. Üleskaswanuna jarnastes olufordades ei taha nad enam olla paendiwad, järelandlikud lapied ja kuulawad kõige vähem ema, kes peamiselt tahaks juhtida neid autoriteedi läbi.

Sellele lisaneb meel, et praegu kaswawad lapjed emale mitmes haridusfihis üle pea. Pojad ja tütreid peawad wõtma endile mingi kirtje ja koolides ning kurjustel omandama teadmisti ja wõimisti, mida ei omandanud wanemad, eriti ema. Nii tuleb mõnikord isegi ette, et noorsugu waatab natukene kõrgilt alla isale ja emale, ja jällegi enamasti wiimasele, üleüldistab osalist ülekohut, ja üldse ema muidu üleulatuwat juuruft ja selle järele ei taha lasta teda öelda omale ka midagi.

Süüjelt toonitatud löhe juures ema ja kaswawa lapse wahel pole autoriteediga praegu harilikult enam midagi teha. Sellepärast soowitatakse, et ema peaks praegu olema rohkem lapse jeltfiline. Kõige pealt täie õigusega. See on kindlasti tee, millel ema wõib lapsele seesmiselt läheneda. Mõlemad peawad üksteisega elama puht inimlikult ja piüüdma üksteist mõista, üksteist wastastikku aidata, kätia üksteise kõrwal kui sõbrad. Kõigi me emalik külm tagastõrjumine pole sugugi omal kohal; wastuõksa, on tarwis, et ema õpib mõistma muutunud aega, waatab nüüd saabunud olufordadele teisiti, mõistab neid ja elab neid läbi oma lapsega. Juft ema osawõtt lapse kutseelust on väga lähedane, laiendab filmaringi ja õpetab mõistma lapselisi piüüdeid ja õhuseid.

Enam wõib väga hästi astuda teatud jeltfimehelikkude wahelkorda; sellest wõidab ta ise kui ka laps. Kuid see ükjinda oleks praeguse emakriisi ebatäiuslik lahendus. Sige emalikkus ei lähe wälja jeltfimehelikkusele, see on rohkem teatud suuruses, sügawuses ja kiirfuses, mis loomulikult annab end weel tunda ka suurema ja iseiseiswama lapse wastu, mis palju enam kaswab pikast elukogemuseft ja mis süweneb ema juures ja wiib wäärikusele ainulaadilise

armastuse läbi lapse wastu. Sige loomuline hea laps tahab oma emalt enam kui jeltfimehelikkust; ta elab üle ja tunneb igapäew emalikkuse erilisi wäärtusi, ja olgu ta emalt nii mõneski asjas ees, oma südamehädas njaldab ta enda temale ja allub tema emalikkule juhtimisele. Ja kui juhtija — jeda ta oli ja peab jelleks ka jääma. Meie noorsugu on täna mitmeti mittekiips ja lepitamatu; ta elab käärimas, tormawas ajas, milles ta mitte alati wõi walejannude järele wõib jaada hakkama ja kiipseda. Seal wajab ta kindlat pidet. Elu wälistes asjades on see enamasti isa — kõigis südameasjades peab aga aitama ema. Ta peab ainult tahtma olla lapsele õige ema ja ajal, mis on nii lepitamatu nagu praegune, peab ta ise kõigeft jõuist piüüdma juuruft, kindluse, tugewuse ja eeskujulikkuse poole.

Kool määrab iseloomu.

Rahkefjandas eluaastas kehalt nõrk ja waimult weel nõrgem laps tuleb kooli. Sinna ta toob kõik oma wõimused wõi ebawõimused, oleneb sellest, mis talle wanemate kodus lapseft jaadil kaasa antud. Wõib waewalt kujutleda, milline raske ja juur ülesanne on lahendada õpetajal, et oma parima teadmise ja jüdametunnistuse järele tema kätte njaldatud lapsi niikasti waimiselt kui ka kõlbekiselt wälja koolitada, et neil koolist lahkudes ja ellu astudes oleks jõudu, wiia läbi kindlad, kasutoowad põhimõtted. Tulewase põlwe õpetajad wääriwad palju rohkem tähelepanu, kui see seni on jündinud. Neude käes seisab rahwaste saatus. Õpetajad wõiwad olla kas õnnistuseks wõi needuseks rahwastele. Seda on näidanud minewiku kõtsiasjad, jeda tõendawad olewiku kogemused.

Kui rahwa waimsed juhid ülikooli ruumides kühkawad aastate wiisi jämedat uskmatusi täiskaswanud noorte kergesti waimustatawasse jüdamesse, siis ei kesta kaua, kui rahwas muutub tooremaks, kõrgemalt madalamale. Mäma kibi juures piisib usk Jumalasse paremini ja kauemini. Seda on ka Jeesus alla kriipsutanud: „Lõesti, ma ütlen teile, et rikas waewalt saab taewariiki. Ja taas ütlen mina teile, et rikas waewalt saab taewariiki.“ Aga kui uskmatus jõnas ja kirjas on tunginud läbi rahwamasssi, siis kõik alatused pühitjewad mõitu. See-pärast on usk Jumalasse alus, millele peab rajatama rahwaste rahuidee. Minult sel alusel tuleb rahwa heaolu ja õnn.

Sõja-aastad on seljataga; aga Euroopa, dieft kogu maailm jarnleb wõimjale mulkaanile, milleft iga filmapiik ähwardab purjata wäämluikutsu ja tuld. Täna-homme ei lähe lorda tuma massti tagasi lord neilt rõõwitud Jumalause juure. Saawad, mis on neile löödud, on liig sügawad ega neid saa paljudel juhtumitel ilalgi parandada.

Me tuleme tagasi nende juure, kes peafsid ole-
ma me aja loojad. Meie noored, nooremast wane-
mani, peafsid saama wainustatud ujuft ja rahust.
Siididõna: „Maha rehward!“ peafs olema lipufiri
noortele. Selleks aga on tarwis mehi ja naisi, kel-
le jiidames on elaw uft Jumalasse. Me oleme näi-
mid, kuidas perekond on õnne wõi õnnetuse häll,
ja kool on õnne wõi õnnetuse, rahu wõi sõja aren-
damiskohd. Sõritudusülesanne lasub õpetajal ja on
jeda raske, et tema alla kuuluvad nii rikkumata
kui ka raiskuläinud lapsed. Kui õpetaja oskab las-
tega ümber käia iga üksiku kohaselt ning neid ar-
mastuse ja õigusega enese poole tõmmata, siis on
tal kerge noort jiidant millegi asja jaoks huwitada,
millest ta ise on huwitatud. Rahwaste sõja wastu
hüüdamine on kaswataja teha. See pärast iga
mees plaffi, et armastusega päästa, mis on päästa!
Du palju päästa.

Sügawaima kurbusega peame märkima, et kõl-
beline langemine ähwardab meil noorfugu. Ar-
wutud lõbususkohad, tantsuajalid jefifawad lahti
waewalt lauefingadest üle jaanud noorjool, ja
wiimane kahutab jeda wabadust.

See tundub imelise, kui noorhärna, kaheteist-
kümnne, neljateistkümnne-aastane, puhub jultumult
waberossijuitju teisele näkku. Täiskaswanud, me-
hed ja wabest ka naised, teewad tuhaks nii palju
raha, millega wõiks tuhandeid toita. Suihtetamine
ei edenda mingil tingimisel terwit, ja noorele, wäl-
jaarenemata kehale teeb see kindlasti kahju. Müüd
oleme jõndnud suihtetawa koolinoorjoo juure. Ta
huitetab kõewoolest. Ka mõni meelatu ija waatab
uhkusega oma poiji peale, kui ta jundab hea jõe-
nuu wõtta, nimelt waberossijit ja klaasijit. Wanemad
ise on suihtetajad ja lapsed peawad maast-madalast
üles kaswama tubakajuitjus. Selle all kannatab
lapse terwis. Kõik, mis rahwa heaolu halwab,
see kõigutab ka rahu.

Wanemad, kes tahawad oma lastele anda hea
kaswatus ja neid kõige eest hoida, mis wõiks ka-
listada kõlbeliselt puhta ijeloomu arenemist, mõt-
lewad hirmuga jellest, et nad on sunnitud oma
semmikuid laste ühes olla teiste raiskuläinud
lastega, ja neil on õigus, jekt nii mõniagi hästi kas-
watatud wõis ja wooruslik tiitarlaps on muutu-
nud wanemaile õnnetuseks oma koolisefifilistest
wõetud eeskujutõttu. Nga õpetaja peafs olema
lastetundja ja juhteline inimjuidant täitma puhtale,
jumalikule kõrgusele püüdwate mõtetega. Et jeda
ülesannet lahendada wõida, peafs õpetaja olema
mitte üksi kõlbeline inimene waid kriitlane, kes
jellest oma jefifkohast wälja minnes püütab õiget
kriitlust jiwendada tema hoolle usaldatud laste jii-
dames, ilma milleta jelline Jumalast loodud inim-
õis peab paratamatult hukkuma elu tormides ja
kuiatustes. Lapses peafs kaswatatama head huwi
elawast ujuft Jumalasse ja lepitawast armastusest
Kriitusest; siis oleks rahwaste rahu ja heaolu
kindlustatud. Kui rahwas talitab elawa Jumala

käsu järele, mis nõuab: „Sina pead Jumalat ar-
mastama üle kõige ja ligimeest kui iseennast.“ siis
läheb uft rahule wastu ja rahwaste heakäekäik jefi-
ab kindlal alusel.

Kui kodus ja koolis lastele jiste istutatakse
wiha Jumala wastu, siis me ei wõi odada, et neist
lastest kaswawad rahuarastajad kodanikud; jekt
jeadusepärastelt jumalawihkamine muutub ligimee-
wikkamiseks, nagu wastupidi jumalaarmastus
muutub ligimeestarmastuseks. Me näeme, kui suur
ülesanne on kodul ja eriti koolil ja et wiimane on
just arendamiskohaks õnnele wõi õnnetusele, ra-
hule wõi sõjale.

M. Kamm.

Noorfugu ja aukartus.

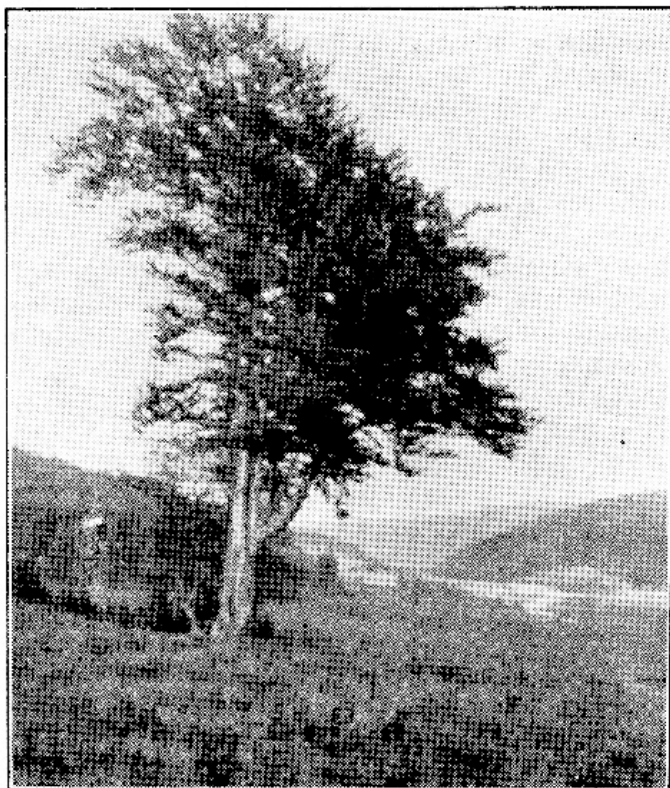
Du nii palju asju, mille wastu noortel peab
olema aukartus. Peab olema aukartus kõige elaw-
wa wastu, iga wäikesmaagi looma wastu, mis on
üks oja Looja tõöst. Kui õmeti kõik lauef
kaswatatud aukartust hindama ja jelles kiiresti te-
gutjema, näiteks wanemale juure ruttama, kes
kardab tänawast üle minnes, wõi wanaisale abiks
olema kelle wärijewast kõtest kepp maha laskunud
wõi kui tema kandan käib talle ülejõu. Aukartust
peab olema noortel iga töö wastu, ükskõik milline
see on, kõigi koormatute ja waewatute teenete ja
kangelaskõuse wastu. Kui tema lähelepänu jii-
hitakse jellele, mis tähendab wõitlus olemasolu
eest, ametalaline töowäärtus, kõlbeline tublidus ja
et ta ise pole weel loonud mingit ijefisemat wäär-
tust elus, siis ennat jiste nähes temas tärkab res-
pekti ja aukartuse tunne. Seega on kaswatus tõen-
danud oma otstarbe.

Kindlasti on aukartusewõimuses mängus mõt-
telagedus. Nga kaswawal noortel on ka arusa-
mine, mis ära heidab aukartuse kõige wana-endise
wastu.

Ka jiiiski! Nga põlw on ainult üksford eelkäi-
jate õlgadel. Kõik olewik rajaneb minewikule, mi-
da kujundades isad on end waewanud.

Meie, wanemad, perekonna juhatajad ja hool-
dajad, peame kõik ära hoidma, mis wõiks olla au-
kartust arendamise takistuseks. Kuidas saab laps
aukartust õppida, kui joomine ja muud jellised wa-
hed perekonnas aset leiamad. Kui wanemad ise
alatafa tülitjewad ja jõimawad? Kui õpetaja ja koo-
li autoriteet arwustuse ja eelaimdusega õnne-
tasse? Meil on moraalne kohustus, elada noorjool
eeskujuks. See pärast peame ka omaeneje waadetes
ja mõtteawaldustes aukartust hellitama, aukartust
uju ja heade nõnannete wastu. Kui me aga kriitli-
kaga kõik kiitawaks ja kahklajeks teeme, siis teeme
ka noorjoolkaswatus wõimatuks. Kaswatus au-
kartusele on niifis ülesanne, mis jead üles karmid
nõuded wanemaile ja kaswatajaille.

Dr. N. Weibel.

Koduse wõlgnew teenistus.

E. G. White.

Inimkonna ülesehitamine ja tõstmine algab kodus. Vanemate töö on kõigele muule aluseks. Ühiskond on moodustatud perekondadest ja on see, mis perekonna-pead temast teinud. „Siidamest tuleb elu,“ ning ühiskonna, koguduse ja rahwa süda on perekond. Ühiskonna heaolu, koguduse edu ja rahwa lojumine oleneb kodu mõjust.

Kodu elu tähtsus ja võimalused on ijeloomustatud dieti Jeesuse elus. Tema, kes tuli taevast, et olla meie eeskuju ja õpetaja, elas kolmkümmend aastat perekonna liikmena Natjaretis. Piiblliline aruanne neist aastast on väga liihife. Ei olnud wägewaid imetegusi, mis oleksid tõmmanud enda peale hulka tähelepanu; ei olnud midishimulikke hulka, kes oleksid käinud tema järel ja kuulnud tema kõne, kuid ta täitis nendegi aastate keskel oma jumaliku ülesande. Ta elas nagu igaiks meist, wõttis osa kodusest elust, alistus jelle korrale, täitis jelle kohustused ja kandis oma koormat. Oma lihtsa kodu hoole all ta kaswas „tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures.“

Kogu nende rahus weedetud aastate keskel hoo- was tema elust ojawõtklikkus ja abiwalms olef. Tema enesefalgamine ja kannatlik püsivus, tema julgus ja uskawus, tema wastupanu kiustatustele, tema alatine rahu, tema rahulik rõõmjus oli ka- falistuw. Ta tõi kodusse puhta, armja õhkkonna ja tema elu mõjus otjekui haputaigen ühiskonnale. Keegi ei ole ütelnud, et ta siis tegi imetähti, aga tema nähtamatu jõud — tervestegew, eluandew armastuse wõim — hooas temast kiustatuile, hai- geile ja kurbadele. Lapsest jaati ta teenis alati tei- fi, ilma et ta olks jelleks sunnitud, ja seepärast

paljud kuulajid teda heameelega kui ta hakkas pea- le oma awaliku õpetusametiga.

Õnnistegija lapseaastad on enam kui näide noorsoole. Need on õpetus ja peafid kõigile wa- nemaille olema õhutus. Perekonna- ja ligimeje- kohustuste ala pakub esimeje tegewuspõllu neile, kes tahawad töötada oma kaasinimeste aitamiseks. Ei ole teist tähtsamat tööpõldu kui jee, mis on an- tud kodu asutajatele ja hoidjatele. Ükski teine töö, mis inimejele antud, ei anna juuremaid wõi kau- geleulatawamaid tagajärgi, kui isadele ja emadele antud ülesanne.

Ühiskonna tulewit jaab määratid tänapäewa lastelt ja noortelt. Ja mis need noored ja lapsed furd on, jee oleneb praegusest kodust. Öige, kodu- je kaswatuse puuduse arwele wõib kirjutada juu- rem osa haigusi, häda- ja kuritegusi, millest kan- natab inimfond. Kui kodune elu oleks puhas ja õiglane, kui lapsed saaksid ette valmistatud elu wastutustele ja hädaohutudele wastu astuma, mil- list muudatuft saaks siis näha maailmas!

Tehakse juuri jõupingutusi, kulutatakse aega, raha ja tööd piiramatul määral ettemõtetes ja asu- tustes, et pahade harjumuste õhmeid parandada. Aga isegi need jõupingutused ei juuda kõrvaldada seda häda. Kui wäike on tagajärg! Kui wähesed wabanewad!

Armutud hulgad soowiwad paremat elu, aga neil puudub julgus ja otsus, murda harjumuse mõi- mu. Nad kardawad jõupingutust, waewa ja õhmi- rit, mida jee nõuab ning nende elu on armetu ja purustatud. Sel teel lähewad kaduma jellele ja tulewasele elule mehed, kel hiilgaw mõistus, juu-

„Ei ole ülemat tööd, milles võime kasulituid olla inimesoole, kui et me enda lapsi korralitult kasvatame, olles neile eestujuts aususes, puhtuses ja tões.“

E. G. W.

red väljawaated, õilsad jõud, kes oleksid juba loomu poolest suutelijad täita vastutawad kohad.

Kui raske on neile, kes langenud, võita tagasi nende meelitus. Kogu eluaeg nad kannatawad oma rikunud terwisest, nõrgast tahtest ja mõistusest ning loikawad seda, mis nad kälwanud. Kui palju võiks jaata korda, kui pahale algul vastu astuda!

Töö seisab juuremalt jaolt wanemate kätes. Kui piirietes, mis tehakse, et panna piiri pahedele, mis otjekui wäht jöüb ühiskonna teha, saaks rohkem juhitud tähelepanu jellele, et õpetada wanemaid, kuidas neil tuleb kujundada oma laste harjumused ja iseloom, siis saaks tehtud sada korda rohkem head. See on teie võimuses, et muuta harjumust, mis on nii kohutawaks jõuks kurjusele, ja seda teha jõuks headusele. Neil on tegemist ühe jõewooga, mis nende hoole antud, seda juhtida õiget teed.

Wanemad võiwad panna oma lastele aluse terweks õnnelikuks eluks. Nad võiwad neid wälja jaata moraalse jõuga, et kuusatusetele vastu seista ning julguse ja tugewusega eluülesanded vastu wõtta. Nad võiwad äratada huwi ja arendada jõu, et kasutada elu Jumalale auks ja maailmale õnnistuseks. Nad võiwad rajada tee, mis wiib läbi päitejapaiste ja warjude aulisse kõrgusse.

Räide, millest wõib õppida.

Kodu ülesanne ulatub üle oma liikmete kaugele wäljaspoole. Kristlik kodu peaks olema eeskuju, mis teeb selgeks õigete eluõhimitete paremuse. Säärane eeskuju on headuse tõukejõuks maailmale. Kodu mõju on palju mõjuwam inimese südamele ja inimese elule kui mingi jutlus. Kui noored seesu-

gusest kodust wälja lähewad, siis nad annawad omandatud õpetused teistele edasi. Teistesje perfondadesje kantakse õiljamad eluõhimitted ja ülendaw mõju muutub üldiseks.

Sakfus wõõraste wastu.

Meie kodu peaks olema warjupaigaks kuusatusete noorsoole. On paljud, kes seisawad teelaskmel. Iga mõju, iga mulje määrab waliku, mis kujundab nende niidise ja tulewase jaatuse. Kurjus ahwatleb neid igal pool. Kohad jelleks on lahked ja ligitõmbawad; nad ütlewad igale tulijale — tere tulemast! Kõikjal meie ümber on noored inimesed, kel pole kodu ja paljud, kelle kodus pole aitawat, ülendawat mõju ja noored jatuvad kurjale teele. Nad lähewad hukatusje meie oma uste warjus.

Need noored wajawad kätt, mis kaastundes nende poole wälja sirutatakse. Lahked sõnad lihtjas keeles, wäikesed, juhtumisi osutatud tähelepanekud ajawad ära kuusatuspilwed, mis kogumewad hinge kohale. Taewase päritoluga osawõtu awaldus omab wäe, et awada nende südamentkfed, kel on tarwis kristlikkude sõnade head lõhna ja kristuse armastuse õrna puudutust. Kui me näitame üles osawõttu noortele, neid kutsume oma perekonda ja neid imbrikkeme oma sõbraliku, abiwalni mõjuga, siis me leiame paljud, kes on walmis juhtima oma kannuujid teele, mis wiib ülesje.

Elu wõimalused.

Meie aeg siin on liihike. Me wõime elada ainult ükskord siin maailmas, seepärast teeme kõige paremat. Töö, milleks me oleme kutsutud, ei nõua

mitte rikkust, kõrget seisust ega juuret andi. See nõuab ainult heatahtlikku, enastohwerdawat waimu ja kindlat eesmärki. Kõiinal, ükskõik kui väike, kui ta on hoitud põlemas, võib olla abinõu, millega saab palju teisi küünlaid süüdata.

Meie mõjuringfond võib olla kitsas, meie võimed väikesed, meie võimalused vähesed, meie teadmised piiratud, aga siiski avanewad inesteldawad võimalused, kui me ustawalt kasutame ära võimalused oma kodus. Kui me tahame awada oma südamed ja kodu jumalikele põhimõtetele, siis peawad woolama meist elawad jõed. Meie kodust woolawad wälja õnnistuseallikad, mis toowad elu, isu ja wiljakuse sinna, kus praegu on kuim ja põud.

C. G. W.

Wana Testament.

Mis kasu saame Wanast Testamendist?

Siljuti kõneles selle teemi üle Württembergis linnaõpetaja rer. lic. theol. dr. Senne Riedlingenist „Waba rahwakiriku ühingu“ ülesandel. Tema tõi ette, et juba esimestel kristlikudel aastasadadel on tulnud esile teraw arwustus Wana Testamendi üle ja teda on seatud madalamale Uuest Testamendist, eriti Markioni ja gnostikeride poolt.

Süüdele, mis eriti tugewalt tuleb nõndanime-tatud rahwa küljelt: „Ära Wana Testamendiga, ära temaga noorjoo kaswatusest.“ seame wastu lause: wastutamata oleks meie rahwast ja meie noorjooft hoida eemale Wana Testamendi wägewaid waimulisi ja usulisi wäärtusi. Wanast Testamendist on meil palju kasu. Meie ei mõõda Wana Testamendi peatähtsust tema kunstilise wäärtusega, waid tema lihtjate, kuid siiski jõuliseft usutundmiste läbiimbutatud sõnadega; tänuiliktult mäletame nii mõndagi muljeterikast jutustust, nagu ka paradüüsilugu selle lapeliku sügawameelsusega. Prohwetite sõna taga seisab kõlbline wõim ja tema siht kindlustab temale jääwa usulise wäärtuse. See on kindel juht kõlbiwalele ja usule.

Kõneleja jatkas oma ettekannet, minnes wälja neljast peamõtteft. 1) Wana Testamendi ajalooline, pädagoogiline ja ettevalmistaw tähendus. 2) Usulis-kõlbline kultuurne tähendus. 3) Tõed, mis eriti käiwad meie aja kohta. 4) Küsitawad kohad, mis õieti mõistetuna wõiwad anda meile mõndagi.

Wana Testament on ettevalmistaw ristiusule ja moodustab selle aluse. Ka Kristus ja apostel Paulus seisawad täiesti wanatestamentlikul alusel. Uue Testamendi pärast peab käsutama Wana Testamenti. Kus kirik on jätnud tähele panemata Wana Testamendi, pole ta õieti mõistnud ristiusku; Wana Testament kaitseb meid paljude walemõtete eest.

Wastu astudes ajarastustele, millest kannatab praegu ka usuline elu, püüab kuulutus Jumala sõnast mõjutada waimuliku äratuise inimeste südamet.

Jumal on kõlbline seaduseandja, kes nõuab sõnakulmist. Sellele Jumalale wõlgneb inimene aukartust ja aukartus on usu õige laad. Meie aeg võib jeda uuesti õppida Wanast Testamendist. Baabüloni loomisrüüdist palju kõrgemal seisew piibli loomisjutustus näitab meile Jumala igawest juhet maailma wastu, ta näitab Jumalat looduseft kõrgemana ja siiski maailmale lähedajena. See pole kättesaamatu, kõigist kõige kõrgemal olew Jumal, kes on tõuganud endast inimesed ja ei taha neist enam midagi teada. Loomismõte sõjaldab ettenägemismõtet. Ettenägewuseus Jumalaujaldamine on loomismõtte praktiline järeldus.

Münnest käjus, nende lihtjate ja läbitungitwa jõuga mõjutatakse inimmeelde kõigi aegade usulise ja kõblise kultuuri põhimõte; nende alus jääb kindlaks aegade muutuses. Wastutamata oleks, kui meie oma lastest ja oma rahwast hoiakime eemal kümme käsku. Just meie aeg wajas tingimata maksma jumalatahte rõhutamist. Kõblised käjud pole prohwetite ja preestrite targad leidused, waid nad põhjenedawad igawest korralduseft, mis on ankrus ilmalaotuses, Jumalal ja looduses; need on kõrwaldamata alusmüürikid.

Wana Testament pole juudi raamat. See on jemiidi raamat ja ühtlasi ka kõige antiisemiltem. Sika jälle astusid prohwetid wastu wastuhakkawale ja degenerereerunud Israeli rahwale.

Wana Testament kaitseb loodusejumaldamise eest ja näitab ühtlasi Jumala au oma töis. Ta kujutab Jumalat maailmaajaloo juhtijana. Sige usk ei tule inimese loomuse sügawuseft, waid jumalailmutuse kõrguseft.

Kultuur Jumalata on Paabel, seepärast ütlege end lahti selleft kultuurist, minge wälja Paabelist.

Mii on Wanal Testamendil ka juur ülesanne meie rahwale. Tema kõrgeim ülesanne on see, et ta ületab iseene. Meie wajame jeda kui kaitjet usutõe waletähenuse wastu. See pole paljas „jemiidi raamat“, waid inimkonnaraamat, rahwaste- ja rahwaraamat. (Mii palju kõneleja mõtteid.)

Kindlasti on igal Kristuse, oma Isjanda ja õpetaja jälletulemisele ootawal kristlajel, igal adventistil jarnaste sõnade jaoks tähelepanelik kõrw ja uuriw film. Paljudele prohwetitele, eriti aga teoloogidele, näib jarnane wanatestamendi tähenduse tugew rõhutamine natuke ülliraskena. Wana Testamendi raamatud on samuti Jumala sõna nagu Uue Testamendi omad, ja samuti nagu prohwetid olid apostlite jarnajelt täidetud ja inspireeritud Kristuse Waimuift. „Seda õnnistust on otjinaad ja taga nõudnud prohwetid, kes armuift, mis teie kätte on tulnud, enne on kuulutanud, kui ne-

mad taga nõudjad, mis ja misjuugust aega Kristuse Waim, kes nende sees oli, tähendas, ja ette tunnistas kannatanu, mis Kristuse kätte pidi tulema ja kõik au nende kannatanu järele.“ „Sa meil on üks kindlam prohvetisõna, ja teie teete hästi, et teie jeda tähele panete kui üht külmalt, mis pimedas paigas paistab, seni kui päew välja paistab ja koidutäht tõuseb teie südamel. Sa see olgu teile esmalt teada, et ükski prohvetikuulutamine kirjas ei tule oma enese ärastatamisest. Sest inimese tahtu läbi ei ole ial ei ühtegi prohvetikuulutamist kätte saadud, waid pühad Jumala mehed on rääkinud, juhata tud Pühast Waimust.“ „Sest kui teie Mooset usufsite, siis usufsite teie ka mind; jst tema on minu kirjutatud. Aga kui teie tema kirju ei usu, kuidas mõite teie siis minu sõnu uskuda?“ 1. Peetr. 1, 10. 11; 2. Peetr. 1, 19—21; Joh. 5, 46. 47.

Prohvetite taga seisab enam kui kõlbline mõim; Jumal ise on annud neile sõnad, nende mõiste ja waimu. „Mõnda ütleb Jehowa, ju Jumastaja, ja kes sind ema ihust valmistab: Mina olen Jehowa, kes kõik teeb; ma wenitan taewast, mina üffi, ma laotan maa laiali; kes on minuga olnud? Ma olen see, kes walelikkude imetähed kihjaks teeb, ja arwajad hulluks teeb; kes targad tagasi pöörab, ja teeb nende tundmise jõledaks, kes oma sulase sõna finnitab, ja oma käskude nõu korda saadab.“ Jes. 44, 24—26.

Paradiisiloole ei kingi meie tähelepanu tema lapseliku sügawmeelsuse pärast, see on meie tõsine tõde, mis teatab meie inimkonna otja ja näitab meie wägewat inimdraama algust, nagu see algas tegelikult. See näitab meile selgesti hea ja kurja tegewaid jõude, inimese langemist Jumalast, oma Loojast, jumaliku otjust, kuidas see pidi tegutsema ja millise lõpu leidma.

Jumaliku kumbejeaduse, kümne käsu põhjapaneva, jäädawa tähenduse juhtes tahaksin ma tuletada meelde ülempiiskop Michael Faulhaberi, praegu Müncheni ja Freisingi kardinal, kirjakirja.

Kümne käsu tähendus rahwastele.

„Mina mõtlen Jumala kümne käsu wäikest jeaduseraamatut (2. Moos. 20, 1—17; 5. Moos. 4, 6—21). On ainult kümne käsku, mida võib näppudel illes lugeda, kuna wana Babüloni jeaduseraamat sisaldab enam kui 200 paragrahwi. Sa siiski on kümne paragrahwiga jeaduseraamatukene kõlblike wäartu katekismiks ja kõigi riigiseaduste ja kõigi õigus tõenduste, ja kõigi ettekannete ning tõõde õiguslikuks kõlbamuseks. Kus aga inimeseadus on wastolus kümne käsuga, pole jellel kohustawat jõudu meie jüdametunnistusele, kuna Jumalat peab enam wõetama kuulda kui inimest. Ap. teg. 5, 29... Sa Uues Seaduses jääwad kümme

käsku kumbeõpetuse katekismuseks, kuna Kristus finnitab neid teeks elule ja on wõtnud need wastu oma riigi jaoks. Matt. 19, 16—19; 7, 21.

Ajad muutuwad paremaks alles siis, kui inimesed muutuwad paremaks, ja inimesed saawad paremaks alles siis, kui nad koolitawad oma jüdametunnistust Jumala kümne käsuga... Rahwaliku ühiskonna elu kõrgemad wäartused seisawad ja langewad kümne käsuga. Sõda rahwale, kes murrab Sinai käsulauad! Korra asemel saab tema osaks ümbertõukamine, rahu asemel roimariik sõda, kasi nuse asemel Soodoma jaatus, edu asemel hiilw enesetapmine. Rahwad ei aima, millist needust nad koguwad kohtupäewaks Jumala käskude põlgamise läbi; kui palju õnnistust nad kümne kanali kaudu saadawad oma maale Jumala käskude ustawa waatluse läbi...

Õjimest korda kuulutati kümme käsku ühele ainsamale rahwale, kuid aja jookkul on see ewangeeliumiga läinud üle kogu maailma. Kuna ta juuremalt jaolt oli kirjutamata loodusjeaduse mis wäljaanne, on ta jäänud makswaks õiguseks üle Moosese aja. Täna on see kõigile aegadele ja maa dele hea kumbe jeaduseraamatuks. Kiriwihwiteele kirjutatuna, nii siis kustumatu, ühtlasi lõigatud kaljuseina, nii siis loetaw ka tulewastele põlwele. on ta 2000 aastat peale Kristust sanuti weel rahwa- ja hingekultuuri mõõdupuuks, nagu ta oli jeda ka 1000 aastat e. Kr. Päikese tõusust loojaminekuni seisab rahwaste kultuur nende käskude walgu ses...

Ükski piiskopp ega paawst ei wõi wabastada õiguse ja teiste käskude kohusest... Kui walitsewad pead nõuawad neljanda (wiienda) käsu järele, anda riigile, mis riigi oma, on nad ise efimeise käsu järele kohustatud andma Jumalale, mis Jumala oma. Kui rikas kirjutab oma rahakapile: „Sina ei pea hinustama oma ligemise wara,“ seisab kirjutatuna tema usjel: „Sina ei pea hinustama oma ligemise naist“. Kümme käsku kujutawad endast sihemist terwikut, mitte jagatawat sumrust.

Kes aga miid ihes käsus räägib wastu Jumalikule tahtele, on salamud kõigi käskude alust. Kes kümne-jambalistest sillast wõtab ära waid ihe jamba, langetab kogu silla. On üks Jumal, üks püha tahe elab!“

Kas nii kindel, nii tähtsal kohal antud tunnistus ei pea wastama meie tähelepanule ja tooma meid järelemõllemisele? Säbistatult peame tunnistama, et meie wäga wähe oleme pannud tähele ja wastanud sellele Jumala meelepäralisele kumbe likkusele oma elus ja jagedasti ja forduwast patustanud selle wastu. Mida enam waatlame käske, jeda juuremaks läheb meie jüüteadwus ja meie hirm karistawa kohtumiku ees.

Daniel Cisher.

Kui tulewifuloor kerfib.

IV.

Kuulus kardinal Bellarmin kirjutab: „Mõned aastad enne seda, kui Luteri ketseridõpetus tõusis, ei olnud kirikulohtutes peaaegu mingit tõsidust, ei kombust, ei pühakirja tundmist ega auartust jumalikes asjus, ja ei olnud peaaegu mingit religiooni, kuna selle wastajalt kõigjal walitjes kurjus kõikides tema harudes.“

Ja kuidas surm tol ajal nende ketsel tegutses, kes niisuguste hirmjate asjade wastu üles astusid, paistab meile ristijõudade juhi ütelnud: „Meie ei ole halastanud ei soo, wanuse ega seisuse peale, waid oleme kõik mõõga teraga maha lõõnud.“ „Die röm. Päpste“ I, 33. Ristijõudadele järgnes inkwiisitsioon (ketserite kohtud) ja ükski ei wõinud nende eest kindel olla, sest igal pool tegutsesid luurajad, nii et Antonio de Vaghiarici oli sunnitud hüüdma: „Waeuast on wõimalik olla kristlane ja surra oma woodil.“ „Die röm. Päpste I, 213. Mõõk, nalg, tuleriidad ja piinamine olid abinõud, milliseid see wõim tarwitas selleks, et kindlaid usklike oma usu ärajalgamisele sundida, ehk kui jeda oli wõimatu saawutada, siis neid surmaks piinata.“

Mõningad wäljawõtted ajalooist selgitawad meile osalt tolleaegset seisuforda. Kardinal Baronius tunnistab kümnenda sajangu kohta: „Nejete templit näeme arahawitamise kolledust. Kõik, mida kirik pidi kannatama, olgu see paganlikkude kuningate tagakuusamine wõi eksiõpetused — tuleb, praeguse aja tagakuusamistega wõrreldes, laste mänguks pidada.“ Scotti kirikuajaloos on öeldud: „On wõimatu üles armata nende inimeste arwu, keda ewangeliumist kinnihoidmise ja rooma kirikule wastupaneku pärast ära hukati. Minult Prantjusmaal üksi hukati üks miljon waldenslast.“

Wiies pitsjer.

„Ja kui ta wiendama pitsjeri lahti wõttis, siis nägin ma altari all nende hingesid, kes olid ära tapetud Jumala sõna pärast ja tunnistuse pärast, mis neil oli.“ Salm 9.

Keli hobust imeliste ratsanikkudega on möödunud maailma näitelawal; neljanda ratsaniku poolt hukati miljonid inimesed ja neelati surmariigi poolt. Nendest on jutt wiienda pitsjeri aawmisel. Seega on siis wiies pitsjer wiendaks lüüks seitsmelülilises ahelikus, mis ulatab lõpuajani. See on sündmustik jumalarahwa ajalooist, mis liitub eelmise ajajärgu külge. Et siin on jutt uskannatajatest, see selgub kogu loo kirjeldusest. Nõnda kui Johannes ise Patmuse saarel wiibis „Jumala sõna pärast ja Seesuse Kristuse tunnistuse pärast“, nii tapeti ka need uskannatajad samal põhjusel. Kes oli nende häwitaja, seda nägime nelja esimese pitsjeri kirjeldusest.

Et nende tapapink meie maakera pinnal oli, siis loomulikult tuleb ka ohwrialtarit otsida siit,

seega kogu selle pitsjeri ajajärgu sündmust maa pealt ja mingil tingimusel taewast. Mis puutub siin nimetatud altarisse, siis on see kujutus kahtlemata wanajeaduseaegset ohwrialtarit wõetud, millest on kirjutatud 3. Moos. raamatus, 4 ptk. 7. jalmis: „... . kõik wärsti were peab ta põletamise ohwri altari põhja kõrwa walama, mis koguduse telgi ukse ees on“. Sellejärele ajus see altar pühapaiga ees, eesdues, ja jäält kanti üks osa werest pühaste paika, kuna ohwriloom põletati ära wäljaspool.

Nõnda kui oli warjuteenistusel, nii pidi see ka olema käiskujus. Kristus kannatas „pühapaiga eesdues,“ „wärawa taga“ (Ebr. 13, 12.), see tähendab siin maapeal, ja läks „oma were läbi üks kord sinna püha paiga sisse“. (Ebr. 9, 12.) ja nimelt taewase püha paiga sisse.

Et Kristus ainult üks kord ohwerdas ja see sündis siin, maa pääl, siis ei leia me ei eesduet ega ka ohwrialtarit taewas; sellewastu öeldakse Nm. 11, 1. otustawalt: „Ja õu, mis Jumala koha ees on, jäta maha, ja ära mõõda jeda mitte, sest see on paganatele antud; ja nemad wõtawad püha linna jalgadega ära sõtkuda kaks kum wiietkümmend.“

Seega on siis eesduet ja altar, millel niihästi Kristus ja tema apostolid ohwerdasi, siin maapäääl. Seda ütlemad ka piiblikeletajad M. Clarke, Wiktorius ja teised.

Hinged altari all.

Ja nemad kiskendajid suure healega ja ütlesid: „Oh püha ja tõine Issand, kui kaua ei mõista ja kohut ja ei maksa mitte meie werd nende kätte, kes maapeal elawad.“ Salm 11.

Sarilikult mõeldakse siin nende hingede all kehade taadmiswõimetega warustatud, waimolewusi kusaqil taewaruumis altari all, kus nad kättemaksuise pärast Jumala poole kiskendawad. Kui aga asi tõesti nõnda oleks, siis peaks nad jälle taewaliku itu ja au maitsemisega rahul olema ja teadma, milline saatus lähemal ajal nende tagakuusajaid tabab.

Uurides täpselt Jumala sõna ei leia me selistele oletustele ühtegi alust waid tuleme hoopis teisugusele otjusele.

Sing tähendab 1. Moos. 2, 7. järele terwet inimest. Elawa hingeõhu sisepehumiise läbi sai surmud hingest elaw hing. Peab olema walnuis Kristuse pärast oma hinge kaotama. Wõrdle Matt. 16, 25. ja Luuk. 17, 33. Mii loeme ka Ap. teod 15, 26. inimestest, „kes oma hinged on ära annud meie Issanda, Seesuse Kristuse nime eest.“ Nendest kirjutab Paulus järgmiselt: „Neid on kiwidega wõjatud, lõhki saetud, kusaqatud, nemad on mõõga läbi surma saanud; nemad on lambanahas ja kitesnahas maa läbi käinud, nemad olid waejed ja waeutatud ja nende käsi käis kurjasti.“ (Ebr. 11, 37.) (Järgneb.)

Surnumere jaladused.

(1. Moos. 19, 23—25.)

Seda aruannet on peetud Wana Testamendi wagajutuks, ilma temale igawiku tähendust andmata ja ilma tema tõsidust: „Arge effige mitte, Surnumal ei anna ennast pilgata!“ aintamata.

Jeesus rääkis sellest katastroofist. Süüsimise pääle Jumala riigi tulemise kohta annab ta wariseridele selle wastuse. Siingritele seletab ta aga weel: „Aga sel päewal, kui Lott Soodomast wälja läks, siis sadas tiuld ja wäawlit taowast ja kaotas neid kõik ära. . . Wõtclge Loti naise pääle!“ (Luuk. 17, 28, 29, 32.)

Ta kuigi sellele aruandele on tingitud wõhe tähelepantu, rohkenewad tänapäew selle ohtjuse teaduslikud tõendused raskest hiiidistusteks kõigi usimatute wastu. „Berliner Morgenpost'i“, lijas 12. aprillil 1930 oli tähelepantuwäärne artikkel: „Surnumerest ja tema jaladusid“. „Ka tänapäew,“ kirjutab autor, „on 94 km. pikk Surnumeri mõistatuslik weefogu. See on kõige sügawam koht maakeral, nimelt 394 m. alla merepinna. Surnumeri, mida araablastel Bar el Luth, s. t. jurma mereks hiiuawad, sijaldab suurel määral keemilisi aineid, wäawlit, asfalti ja soola. Ta wees ei jaa ükski kala elada. Kalad, keda Jordani jõgi oma kollaka weega kannab musta Surnumere, on kõik jurma määratud ja ujuwad pinna lähedal. Aga ka imberkaudu ei kaswa ükski kõrs ega pööjas. Sääil on ainult kuunud wäawliakalikad ja tonklikud, maalusid hiiiglakloopad wõimjate soolasaamastega.“

„Maastik, mis kubiseb kraatereist ja kaljudest, näeb nii wälja, nagu oleme näinud kuuleswõttel. Wiimase aastakümne wäljakawamiste waral on piiblilil ajalugu ihmjelt tõendunud. Kõrgel üle järjult langewate kaljuseinte tõuseb hiiiglakuhik, Serodele mägi.“ „See mägi peab olema kustunud wulkaan, mis weel ajaloolisel ajal, Abraami päewil, tegewuses olnud wõi wähemalt ootamatult lahti puhkenud. Tema jalal asetjesid linnad Soodoma ja Komorra, ja arwatakse, et need lashed wüiid asfaltlademete all.“

Pikkamööda fertib loor, mis on üle selle sündmuse. Kawa see enam ei kesta kui juunud maa kohal areneb õitjew tööstus, mis tõstab Surnumere warade wäärtuse. Räägitakse määratumast hulgast mõnest kõige minewamast keemilisest aineest, millest jattub, et maailma tarwidust miimeks aastajajaks fatta. Ühe hinnangu järele on Surnumere wäärtus kaksteist tuhat miljardit dollarit.

Weel juurem wäärtus on piibliliste andmete tõendustel. Jumala Sõna usaldatavus ja ohtjus leiab nue toe. Usmatu ei jaa teaduse „nähtawast“ tõendusest kõrwale hoida. Usklikule aga ei ole ijegi „nähtaw“ tarwiline, „sest õndjad on need, kes ei näe, aga süiski usjuwad.“

A. B. Porjäh.

Terwishoid.

Arst terwetele.

Kord oli Weimaris arst, kes nimetas end „terwete arstiks“. Kas pole see arsti ideaal ontada oma ootetoas ainult terweid inimesi? Raskete haiguste, millede õigeaegne äratundmine on rawitagajärjese wäga tähtis, ijegi otjustawa tähendusega, kõik juunib meid teatud wahaeegade järele minema hea arsti juure. Ühegi kaebeta, ijegi waluta. Õffime tema üles palwega meid ferd põhjalikult läbi waadata, kas meie terwis on korras. Terwe patient peaks jutustama oma eluwüülist ja arst peaks terweil päewil olema nõuandja ja sõber. Näitaks tuntaks siis kopsutiifilus ja wähl warem ära, tõuseksid terweksjaamije wäljawaated ja mis on sama tähtis: meie rahwamajandus hoiaks kofku määratud jummad, mis müüd rändawad rawiajartustesse ja haigemajadesse, haigefasjadesse ja findlustustesse. Pealegi hoitaks ära palju kannatusi ja leina ja paljud pijarad jääksid walamata.

„Terwete arst“ on see, kes üldijelt töötab põhimõtte järele: „Ettewaatus on parem kui rawimine“ ja kes samal ajal on ühtlasi kõigi meie praeguse terwishoiu juhtes haiguste ärահaidmije alal walmistatud kawade täidewiija.

Milleks aga süsimus: „Arst terwetele“? Ainult selleks, et ütelda kõigile, ka end terwena tundwale inimesele: ära ole oma keha wastu ükskõikne, laie end läbi uurida, nagu autosõitja laieb oma wanrei waadata läbi enne pikka sõitu, et wältida wõimalikke õnnetusi.

Balun pea aga meeles, et meie organismis juhtuw sarnane õnnetus laieb end parandada ainult harukoral.

Üige ja krooniline liifme-reumatism.

(Särg waata „M. A“ nr. 11. — 1933.)

Ka krooniline liifmereumatism on nakkushaigus, mille tekitajad paljunewad kestwalt ja tekitawad selle läbi haiguse süsimuse. Kroonilise reumatismi all kannatawad liifmed kangestuwad aegamööda ja kui seda haiguswormi õigeaegselt ei takistata, ei jää sellest ükski kehaliige puudutamata. Sellefõitu ei tohi kroonilist liifmereumatismi kuidagi jätta hoolitusse. Mida warem wõtakse tarwitusele wastuabinõud, seda rutem wabaneme ka walujast kannatusest.

Selle rawimise juures peab juurt rõhku panema kestwalt mõjuwale soojusele, tarwitatagu seda süis

higistuskuuride, wannide, teede, tuliste patjade, kiirte või mähiste kujul. Suurepäraseks on osutunud ka alkoholimähised. Kes aga tahab teha läbi erilist ravi, peab võtma raba-, wäweli- või raadiumiwanne, mõnikord soowitab arst ka mineraalweekuuri.

Kroonilise liigereumatismi haigestunud liigmed pole alati põletikus, juured kehaliikmed waid kangestuvad ainult, walutawad tugewasti ja moonduwad, ilma et nad oleksid põletikus. Kui järene liigmoondumine tuleb ette puusaliikme juures, tähendatakse kroonilist liigereumatismi wabel ka ekslikult ischiasena (puusajärwi põletik). Sige ischias tekib aga närwipõletikust ja jellel pole kroonilise liigereumatismi eeskirjeldatud nähtega midagi üheft.

Kuna krooniline liigereumatism areneb alguses märkamatuft, siis näitawad haiguse olemasolu alles liikmete paksenemised ja nende liigutamise raskenemine. Krooniline liigereumatism on jagedasti gripi ja jarlafi kaasnähteks, jellestõttu tuleb mõlemast haiguseft paranemisel pidada filmas suurendatud ettewaatust.

Üldiselt tuleb krooniline reumatism ette alles algawa wanaduse puhul. Mja jookful kaowad enamasti ka walud liigeses, jääb järele waid moondumine ja kangeistus. Ei tohi uskuda, et walude kadumisega on lõpp ka haigusel; haiguse rawimine võib jääda järele alles siis, kui kõik liikmed on jälle liikumad ja paksenemised kadunud. Kroonilise liigereumatismi juures võib ka massaaš hästi aidata.

Täiesti wale on arwamine, et reumahaige peab end hoidma külma eest. Kui ka külmetus wäga jagedasti on reumatismi põhjuseft, siis pole külm külmetuse põhjuseft. Just kõigi külmetusärrituste eest hoidumine teeb haigestunud liikmed palju tundlikumaks ja iga ilmastikumõjude wastu korrapärselt karastatud keha juudab paremine panna wastu külmetamise hädaohule. Sellepärast on reumahaigele karastamine parem kui külma eest hoidumine.

Karastamine on otstarbekohane, kui keha kohe ei seata juure soojuswähe kätte, waid kui ta aegamööda harjub suuremate temperatuuriwahedega.

Saigestunud liigete ümber tehakse kolmeprotsentise boorwee või lahjendatud sawimulla äädika (üks teelusika täis klaasi wee peale) lahu mähiseid. Särilikkude jissehõõrumiswahendite hulka kuuluwad kampferpiiritus, sinepipiiritus kampferiga ja kergeti haihtuw liniment. Edasi on soowitaw jagedane furistamine. Saige higistamise puhul tuleb korrapärase pesu wahetamise läbi hoiduda jahenemise hädaohust. Sigistaw ja kuuwatatud nahk tunneb prantfuse wiinaga hõõrumisi wäga heategewana ja meeldiwana.

Kui kroonilise liigereumatismi puhul tulewad esile jüdamehäired, peab tingimata pöörama arsti poole.

Laste nurf.

Mita iseennast.

Te armastate lugeda, kuis wanasti rännati kaugele teise kohta või purjetati kaugele jaarele, kus polnud weel elanud ükski inimhing. Nad pidid ise

See tahtmise juures teostatakse fuuri asju.

tegema elamu koopasse või ehitama maja, walmistama tuleaseme, muretsema teedu- ja jõögiriistad kiwist, puukoorest ja lehtedest, hankima toidu ja jeda kõike oma leidlikkusega. Selles pidid lapjedki tegema oma oja.

Me ei tahaks küll neid wanu päewi tagasi, kuid meil on siiski tarwis ise rohkem teha, kui me tahame olla tugewad, iseiseiswad ja suutelised iseeneft eest hoolitsema.

Üks tee ennast aidata on jee, kui me loobume soowist „aita mind!“, mis päewas niipalju fordi ette tuleb, millel aga pole tarwidust. Me ütleme emale: „Mita mul finni hoida!“ või üksteisele:

„Mita mul jeda üles forjata!“ Me teeme end liig äraolenewaks teise abist, kuigi me saaksime ise hakkama. Mis puutub mänguasjadesse, mutesse pilfidesse seinale või mängutoa sjustusse, siis on meie esimene mõte: „Lähme kauplusse ja ostame.“

Snjutlege, et te olete tühjal laarel, kus keegi ei saa teid aidata, kus te ei saa midagi osta, waid peate kõik ise tegema. Pange tähele, mis te võiksite teha endale ilma abi palumata täiskasvanuult. Walmistage oma mängutoa sjustus kastidest, ajakirjakaanepildile või muule pildile pange raam ümber ja asetage seinale. Urge paluge abi, olgu siis kui teil on tingimata tarwis. Hoidu ostmast lihtsaid asju, mis sa ise saaksid valmistada, kahtades oma leidlikkust ja arendades osamust iseenda aitamisest.

Ma ei taha!

Betty oli õmblemas kleiti nufule kui ema tuli tuppa.

„Betty, kallid,“ ütles ema, „ole hea laps, mine poodi!“

Wäike tüdrukuke ei tõinud filmigi. Ta wastas tõrkudes: „Ma ei taha minna.“

Ema õhtas. „Hästi!“ ütles ta. „Ma siis ise lähen, aga siia kata laud ja pane taldririkud lauale.“

Betty jällegi irises wastu: „Ma ei taha.“

Kui ema oli wälja läinud, tuli wend joostes tuppa. „Betty,“ ütles ta „nõelu minu tjempri warukas aut filmi.“

Betty ostas hästi õmmelda ja wõis teha nufule päris kaunid riided. Ta harilikult nõelus ja lappis ka wemale riideid, aga sel hommikul ta oli jelle wastu ja wastas: „Ma ei taha parandada minu tjemperit.“

Wend oli üllatatud, pööras ümber ja lahtus toast. Betty keeras ja keeras oma nufku. Tal oli pahameel, et teised teda kõjewad.

Wanaisa oli tulnud tuppa ja otjis oma tuhwoleid. „Kuule, paifene,“ kutsus ta, „kas sa tead, kus on mu tuhwoled, tule otji üles!“

Betty waatas wanaisale filmi, raputas oma käharat wad ja ütles pahatelt taise häällega: „Ma ei taha otjida, wanaisa!“

Lõuna jai walmis. Betty jõi kiiresti, ei läbenud oodata wendagi ja tõttas kooli. Nende koolitunnid olid õhtupoole.

Kui Betty oli läinud, ema, wanaisa ja wend rääkisid midagi omawahel kofku.

Sel õhtupoolel Betty ei tunnud end hästi, jelt ta meeles mõlkus see teadmine, et ta ei käitnud ema joowi ja ema näos paistis wäsimise ilme. Ta oli üksna rahutu ja pidas juba nõu, et ta palub oma tegu kõigilt andeks.

Kui Betty tuli õhtul koju, ema oli õmblemas kõõgis.

Betty waeratas rõõmsalt. „Ema,“ küsis ta, „kas sa ei teeks mu une kleidi walmis?“

Ema teeskles ükskõiksuist ja wastas: „Ma ei taha teha!“

Betty üllatus. Ta läks teise ruumi ning riputas oma palitu ja kibara wana. Pärast tuli jälle tagasi kooli ja läks plüüdi juure, et käsi joojendada.

„Ema, kas sa ei kõhendaks tuud, mul on film?“ küstis ta ema.

Ema waatas pisut üllatatuna ja wastas: „Ma ei taha!“

Betty jäi emale otja wahtima. Siis awas ta ise ahjuukse ja pistis ühe wuhalu sisse.

Tüki aja pärast tuli wend koolist. Betty jooksis erutatult ta juure ja hüüdis: „Kui ja täna lähed kelgutama, kas sa mind ka kaasa wõtad, kui ema mul lubab minna?“

Wend hoidis oma pea nii, et Betty ei näeks tema filmi, ja wastas: „Ma ei taha sind kaasa wõtta!“

Betty jäi waikeks ja pisar weeres tema silmasti. Wend ei ole teda iialgi jellilest kõhelnud. Kõõk oli wäga waike. Ema ainult õmbleb ja wana kell tikkus. Betty wõttis oma nufud ja katjus nendega aega wiita. Wahete-wahel ta tahtis niüelda warastada ema pilgu. Üks tund möõdus. Lähenes õhtuõõgi aeg. Kas ema on selle unustanud? Wäga lastaj häällega ta jostistas: „Ema, kas me ei peaks walmistama õhtuõõgi?“

Ema waatas üles ja wastas: „Ma ei taha teha!“

Bettul hakkas mure ema pärast. Ta on wiit

Pärast kõõki Betty pesti kõõginõud.

haige, mõttes ta. Ma pean jelleit wanaisale rääkima. Betty otustas ije teha õhtusöögi. Ta kattis laua ja läks jahvrise. Seal oli see, mis lõunast üle jäänud ning küllalt võid ja leiba. Ta tegi mis suutis ja valmistas hea õhtusöögi.

Wanaijq tuli kodu ja istus oma mugavale toolile ning hakkas lehte lugema.

Betty valmistatud toit jahtub, keegi ei mõtle söömist alata. Wilmaks Betty ütleb wanaisale: „Wanaija, kas ja ei tahaks sööma hakata?“ Wanaija pööras lehe ja vastas karedalt: „Ma ei taha!“

Betty vaatles toitu, mille ta nii hoolikalt valmistanud. Mis on juhtunud? Kas teised mind enam ei jalli? Kõik mis nad vastavad, on ainult „ma ei taha“. Siis tuli Bettyle midagi meele. Ta on tarvitamud ije jannu sõnu hommikul. Ta hakkas jaama aru. Suured pijarad täitsid tema filmad. Ta ei tahtnud end näidata nutmas ja pööras kõrwale oma pea.

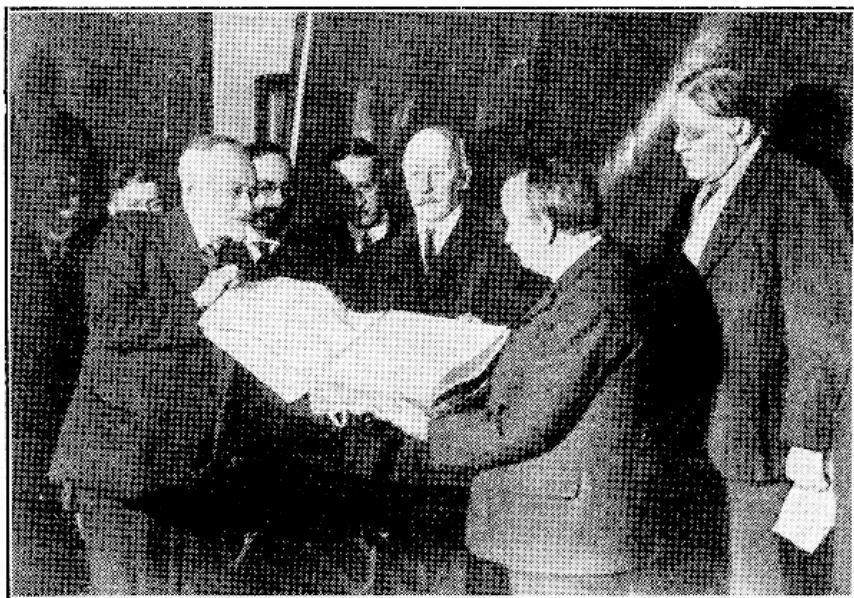
Wend ei jaanud külmalt pealt waadata oma väikest öde nutmas. Ta astus tema juure, pani käe õlale ja ütles: „Ära nuta, Betty!“ Väike tüdrukuke warjas oma silmi. Ta lausis: „Ma enam ei ütle neid wihatuid sõnu.“

Sellega Betty tegi oma pahanduse jälle heaks. Oma andis talle siidamest andeks. Kõik pere asus rõõmsas meeleolus laua juure. Ja pärast sööki oli Betty see, kes koristas laua ja pesi jööginoüd.

Sellest ajast peale Betty armujamaks tegewuseks oli aidata ema, käia tema eest poes, katta laud ja pesjeda jööginoüd. Ja emal oli heameel omajt tüdlikt tütrest.

Wanima piibli eest maksti 100.000 naelsterlingit.

Briti muuseum Londonis ostis Nõufogude Weneelt kreekaeeelse piibli käsikirja, mis pärit neljandast sajandist ja tuntud „Codex Sinaiticuse“ nime all. Nõufogud, kes omal maal kuusawad taga usku ja tuhandeid trükitud piibleid häwtiamud, kasutajid juhust ja nõudsid jellest hiigla summa, nimelt 100.000 naelsterlingit. Selle summa inglise rahwas pani wabatahtlike annetuste teel kokku liihikese ajaga. See näitab nende armastust piibli vastu. Ingliseled peawad ristiusku oma waimse elu allikaks. Nad on teinud piibli kõige lewinemumaks raamatuks maailmas. Inglise õpetlastel on piibli uureimises eufioht. Briti muuseum omas juba 1753. aastast peale jamawäärje käsikirja,

Codex Sinaiticus, mille Inglise walitsus ostis Nõufogude-Weneelt.

„Codex Alexandrinuse“, mis pärit wiieandast sajandist. Müiid ta on täiendanud oma kogu teise wäärustliku ja weel wanema efsjeplariga. Minult Wafikanis on weel teine nii wana käsikirja.

Codex Sinaiticus, kirjutatud peenele antiloopi-pergamendile, on üks neist wiiekümnest piiblist, mille keiser Konstantin Suur andis Konstantinopoli kiriku korraldusse. Sealt igatahes on see toodud Palestinasse, kus see leidis peidetud warjupaiga Siinai mäel Skatarina kloostris. Sealt päästis jeda häwinemisest jaks piibliuuriija Tischendorf. Nastal 1814. ta wiibis idamaiste käsikirjade uureimisel. Siinai kloostris ta märkas põletamiseks määratud prahi hulgas üheskoos teiste käsikirjadega kreekaeeelse Wana Testamendi, Codex Septuaginta lehti. Ta hakkas neid uureima ja mujalt leiti nendele weelgi lijaks. Mungad ära nähes, et õpetlane leiab nendes wäärtuse, ei raatfinud kõiki ära anda. See asjaolu põhjustas munkasid käsikirju üles otfima ja alal hoidma. Tischendorf tegi mitu reisi, et leida käsikirju, kuid talle ei antud neid wälja. Mes kolmandal korral 1859. a. kloostri teenija näitas temale ennem nähtud Wana Testamendi osad ja täielise Uue Testamendi, millel lijaks weel Barnaba kiri ja teisi osajid. Tischendorfil läks korda mõjutada kloostri wanemat, et ta tooks käsikirja Kairoosse. Seal wene kindralkonjulaadi loaga ta tegi jellest täpse ärakirja. Codex hoiti wene ametkonnas. Nastal 1869. kloostri wananemad kinkisid Siinai piibli Wene tjaarile.

„Meie Aeg“ maksab:

aastas Kr. 2.—, poolaastas Kr. 1.10. Üksik nr. 20 jnt.
Tellida igast postiasuttfest ja lewitajailt.